

הלכות פסח סימן תסו

ה ה'הגן שבמחבר (יז) שנתבשר לגמרי ואינו צריך ליניקה, כמאן דמנח בכדא דמי ומקבל חמוץ (יח) אם ירדו עליו גשמים: ו' חטים שנמצאו בהם מבקעות, (יט) אותן שאין מבקעות (כ) מתרות, מפני שהדבר מצוי שבשעת גשמים עליוניות הגדיש ותחתיתו מתחמץ ומתפזר ואין המים נוגעים באמצעיותו **כ**ל: ז (כא) וישאל שיש לו בורות מלאים חטים וחושש שמא יש בקרקעית הבור ובקירותיו חטים מבקעים מלחות הבור והארץ, בבטול בעלמא סגי (ועין לעיל סימן תלו סעיף א): ח' הדבש של אינו-יהודי, (כב) אין מחזיקין בו אסור (כג) ואוקלים אותו בפסח: ה'הגה (כד) מיהו, יש מחמירין (מרכיז פכ"ש והג"מ פ"ד), והמנהג במדינות אלו שלא לאכל דבש, רק אותו שמביאים (יג) בקביות מן הפנרת, שעושים ממנו משקה שקורין מע"ד. (כו) ותאנים יבשים וענבים יבשים שקורין רוזני"ג גדולים או קטנים, תלוי במנהג המקומות, כי יש מחמירים שלא לאכלן ויש מקלין, ולכך נהגו במדינות אלו להחמיר (כז) שלא לאכל שום פרות

ה רש"י בחשבוה
ה טאה דפסחים ל"ג
ו תשובת הר"ן
ז בחשבוה לתומכין
ח סימן קסח ח טור
התנחלות מומיני משם
הרא"ש
ז בחשבוה כ"ל כו

באר היטב

בהם שני במראיתו ואינם לחות, ע"ש. ואם יש בהם חטים שצמחו ע"ל סימן תנג: (יג) בקביות וכו' שעושים וכו', פי' תרמי בעינן, דזקא מאותו שבקביות מתר לעשות משקה, דאף את"ל שיש בו מעט קמח, בטל כפי בשעת בטול קדם פסח, אכל אותו שמביאין בכלים קטנים אסור אפלו לעשות משקה, וקמה פסמים נתכר לי שמערכין בהן קמח תרבה; ולאכל הדבש בעין, ככל ענין אסור, דאחי לאתלופי, וכו' כמ"ל. ואסור לעשות המשקה בפסח, בי"ח. מיהו, דבש שמביאין עם התדרים הקטנים שלם כמו שהוא מנח בפנרת שערין לא נחשב כשאר חמץ ונהגין בו הטר לכ"ז שאין דרך לערב בו כלום כשורדין אותם מן הפנרת, לבוש. ועמ"א. וט"ז קמח דמשמעות דברי הרב משמע אותו שמביאים בקביות מן הפנרת, דאפלו לאכלו כן בעין קמח, עכ"ל. נ"ל הטר גמור לבשל

שערי תשובה

בעת שהיה הגשם על הארץ, שפסח הרשבי"א שקבל חמוץ אף במחבר לקרעו; והעלה שאין לחש לזה אפלו נתבשרו לגמרי תם בקלפסו, אם לא כשנתכר הגשמים יום ולילה גשם חזק ששפיל הגשמים והשלים לארץ והגשמים מולפין עליהם בחזק וכמאן דמנח בחטים בכלי מלא מים דמי, אבל בגשם שאינו חזק כ"כ ואינו אויר וכן גדול אין להחמיר אם לא שאנו ואינם אותם בקטנים, ונתע, שלא העריכו שמור קמח תרבה; ולאכל הדבש בעין, ככל ענין אסור, דאחי לאתלופי, וכו' כמ"ל. ואסור לעשות המשקה בפסח, בי"ח. מיהו, דבש שמביאין עם התדרים הקטנים שלם כמו שהוא מנח בפנרת שערין לא נחשב כשאר חמץ ונהגין בו הטר לכ"ז שאין דרך לערב בו כלום כשורדין אותם מן הפנרת, לבוש. ועמ"א. וט"ז קמח דמשמעות דברי הרב משמע אותו שמביאים בקביות מן הפנרת, דאפלו לאכלו כן בעין קמח, עכ"ל. נ"ל הטר גמור לבשל

משנה ברורה

ולכן אסור לאכלו ואף לעשות ממנו משקה בפסח. (לה) ויש מהאחרונים שמחמירין בזה אף קדם פסח, משום דמצוי שמערכין בהן קמח הרבה עד שלא יהיה אף בתערובות המים ששים נגד הקמח לבטלם, (לו) וכן מחמירין שלא לאכל דבש בעין בפסח אף מאותן הפאין מקביות גדולות, משום דאחי לאתלופי להקל בכל דבש³⁰ נאם לא (לו) אותן שמביאין עם התדרים הקטנים שלם כמו שהוא מנח בפנרת, שערין לא נחשב כשאר חמץ, ונענין מצוה בעשיית משקה מע"ד קדם הפסח, משמע מדברי (לס) האחרונים דנהגין עכשו להקל אף מאותן שאינן בכלים קטנים, דתליין שיתבטל הקמח בששים נאם לא (לט) שידוע שבאותן מקומות הדרך לערב קמח הרבה. ומכל מקום, המחמיר בזה שלא לעשות משקה מע"ד כי אם מהדבש הך בקביות עם השענה, תביות, תלוי (מ) במנהג האוכל בפסח בעין דבש הך מן התביות, תלוי (מג) במנהג המקומות, ובמדינתו המנהג להקל. ומכל מקום צריך לחקור ולדיע מנהג המקומות, כי יש מקומות שנותנין לחם בפנרת בשעת רדיה או שאר דברים של חמץ, ובמקום שיש לחש לזה אסור הדבש לאכלו (מא) בעין בפסח, אכל מטר לעשות ממנו משקה מע"ד קדם פסח [ח"א]: (כו) ותאנים יבשים, דיש חשש (מב) שמפזרים עליהם קמח בשעה שמביאין אותו, וענבים - רגילין ליבשן בפנרת אצל הפת או אחר שהוציאו הפת מן התנור, ויש מקומות שאין מפזרין עליהם קמח ומביאין אותו בשמש, (מג) ונהו שכתב שתלוי במנהג המקומות³¹: (כז) שלא לאכל שום פרות וכו'. הינו משעם הנ"ל. ומכל מקום נהגין (מד) הטר לעשות מהם משקה בפסח, דהינו ששורין אותם במים עד שנקלט טעמן בחוף המים ושותין המים בפסח, דכיון שאין בהם אלא חוש בעלמא אין מחמירין כל-כך לאסור אף מי

לחות, והעתיקהו האחרונים: ה' (יז) שנתבשר לגמרי וכו'. פתח התי"אדם, דמשמע זה נוהגים התדרים שיהיו כל המצות שלהן משמרים משעת קצירתה³², דלפעמים מניחין ליבשן במחבר יותר מדי מפני שאין להם פנאי לקצור, וזו שקורין שמונה קוצרין אותן בעוד שהן לחין קצת, ע"ש³³: (יח) אם ירדו עליו גשמים, הינו גשמים מרובין, אכל על-ידי זליפה מועטת שערין על השלבים (כא) לא תשיגו ומטר אפלו למצת-מצוה נמאמר-מרכיז בשם רבינו מנחם. ועין בשערי-תשובה מה שכתב בשם תשובת מע"ל-צדקה³⁴: ו' (יט) אותן שאין מבקעות וכו'. ומכל מקום (ט) צריכין לברר מהן המבקעות³⁵, או שיהיה על-כ"פנים ששים נגדם³⁶: (כ) מתרות. וזקא (כו) כשאין לחות: ז' (כא) ישאל וכו'. דתוי (כא) כחמץ שנקלה עליו מפתל; ועוד, דספק-ספקא, שמא לא נתחמצו, ואם תמצא לומר נתחמצו, שמא נתעפשו: ח (כב) אין מחזיקין בו אסור. ולומר שנתבשר בעין שערבו בו, דאחזוקי אסורא לא מחזיקין; ועוד, דאפלו ערבו, (כט) ה"ר דבש מירפות הוא ואין מחמירין: (ג) ואוקלים אותו בפסח. יש שכתבו (ל) דהינו זקא לאכל הדבש בעין כמות שהוא, אכל ללוש בו עשה אסור, כי מצוי הוא בעת הוצאת השענה מהדבש להתערב שם מים³⁷, והיו לה מים עם מירפות (לא) ומחמירין: (כד) מיהו, יש מחמירין. שרגילין לערב בו סלת לתותה: (כה) שלא לאכל דבש רק וכו'. פרוש, שהוא שנתבשר זה שמביאין בקביות מן הפנרת, (לב) שמערב בו בעין השענה, ונהגים לאכלו (לג) אף בעין וכן לעשות ממנו משקה מע"ד, משום דאין דרך לזבץ, ואפלו לעשות ממנו משקה מע"ד בפסח (לד) שרי משום שמתת יום-טוב אם אין לו משקה אחרת, אכל מה שמביאין בכלים קטנים שמנגה מן השענה, דרך העיבורים לערב בהן קמח,

תרגום: 1 מירבש 2 צמקים.

שער הציון

(כז) וכל אב מליתו (הינו דרך גילמתן) לא מחמיר, ובהיה דפסחים דף מ, עין שם: (כז) חז"אדם: (כז) הגר"ז ופשוטו: (כז) בית-יוסף בשם רשבי"א: (כט) בית-יוסף, ולומר שמא מים וגם קמח, חששא רחוקה היא [שם בב"ן]: (ל) שיריב-בנות-הגולה ועלת-שבת: (לא) הינו שערין או שמינה זמרה, ולכך אין ללוש בהם להתחלה, וכו' ב' (לב) אחרונים: (לג) ט"ז וזק-יעקב וזק-יוסף בבאור דברי רמ"א, וכן קמח הפרי מדים דכן מורה לשון הרמ"א, דלא כמגן-אברהם³¹, וכן מוכח בדרכי-משה³², (לד) ט"ז ושי"א: (לה) ב"ח ומגן-אברהם: (לו) שם: (לז) מגן-אברהם בודעת הלבוש דנהו לבלי עלמא שרי. ועין באליה ובה שכתב גס"פ דנראה דנהו פלי עלמא מזדים להקל, דבהו לא שרף דאחי לאתלופי להקל בדבש אחר. ועין פרי-מגדים³³: (לח) חמ"משה והגר"ז: (לט) אחרונים: (מ) אליה ובה פרי-מגדים: (מא) וזקא-אחר אף אם ירצה לטען לא מהני, לפי מה שמבאר לעיל בסימן תמו במגן-אברהם סעיף-קטן יג דאם נפל פת במירבש שחם עבים לא מהני סניף, וכל-שכן בדבש משו, ואפשר דתקא שהיה רק חוש בעלמא יש להקל: (מא) בית-יוסף ושארי פוסקים: (מג) הגר"א: (מד) מגן-אברהם וזק-יעקב ששי"א:

הַלְכוּת פֶּסַח סִימָן תַּסוּ

ביאורים ומוספים

מחמת חימוץ, אלא מחמת עוביים של הגרעינים, דעת הגרי"ש אלישיב (קובץ פסקים ותשובות מהגר"מ גרוס פ"א) שמותר להשתמש בהם בפסח. וכן כתב בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ג סי' כב) [וכתב שצריך בקיאות גדולה כדי לדעת אם אכן הביקוע אינו מחמת לחות].

[משנ"ב ס"ק ג]

כי מצוי הוא בַּעַת הַזְּצָאָה הַשְּׁעָה מִהֶדְבֵּשׁ לְהַתְּעָרֵב שֶׁם מִיִּסְמָה.

29) וביאר הכנסת הגדולה (הגהות ב"י), שאין חוששים שמא עירבו בדבש גם קמח וגם מים נוכפי שכתב הב"י המובא בשעה"צ (ס"ק טו), אבל חוששים שמא עירבו בו אחד מהם, ולפיכך אין ללוש קמח עם דבש, שיש לחוש שמא יש בו מים.

[משנ"ב ס"ק כה]

דְּאֵתִי לְאֶחְלוּפֵי לְהַקֵּל כָּל דְּבִשׁוֹ.³⁰

30) דעה זו היא דעת הב"ח והמג"א (ס"ק ז), כפי שכתב בשעה"צ (ס"ק לו), וכתב הב"ח [והמחצה"ש והפמ"ג בדעת המג"א] שהטעם לאסור משום "דאתי לאחלופי להקל בכל דבש" נצרך רק באופן שהנכרי רדה את הדבש בפניו, ויודעים אנו שלא עירב בו חמץ, אבל בדבש הבא בחביות אסור גם לולי הטעם של מראית עין, משום שחוששים שיש בו קמח חמץ.

[שעה"צ ס"ק לג]

דְּלֵא קְמָגֵן אֶבְרָהִים.³¹

31) דעת המג"א (ס"ק ז) היא הדעה שכתב המשנ"ב שמחמירים שלא לאכול דבש בעין גם אם מביאים אותו בחביות גדולות, ואין כוונת המג"א לחלוק על הרמ"א, אלא שסובר שמה שכתב הרמ"א "והמנהג במדינות אלו שלא לאכול דבש רק וכו' שעושים ממנו משקה שקורין מע"ד" אין כוונתו שמוותר לאכול דבש זה בפסח, אלא שמוותר לעשות ממנו מע"ד קודם פסח, שאף אם עירבו בו קמח הרי הוא בטל בששים בדבש ובמי המע"ד, אבל בפסח עצמו אסור לעשותו, שחמץ בפסח אוסר במשהו. אבל הטי"ז (ס"ק ו) והחק יעקב (ס"ק יז) פירשו שכוונת הרמ"א היא שאף מותר לאכול את הדבש בפסח, שדבש שמביאים בחביות אין חוששים שעירבו קמח.

[שעה"צ ס"ק לז]

וְצֵן פְּרִי מְגִידִים.³²

32) שכתב (א"א ס"ק ז) שדעת הב"ח היא שאף דבש שבא כשהוא בחדרים הקטנים אסור, משום דאתי לאחלופי.

[משנ"ב ס"ק כו]

שְׁתֵּלֵי בְּמִנְהַג הַמְּקוֹמוֹת.³³

33) חשש נוסף שהיה קיים במקומות מסוימים בענין אכילת הצימוקים, כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קפב) שיש ששורים את הצימוקים במים רותחים כדי ליצור יין מהטעם שנפלט מהם, וכדי להגביר את פליטת הטעם מניחים במים חומר שהוא חמץ, וכתב, שבירר אצל הסוחרים ונודע לו שיש מקומות שאכן יש מיצרני הצימוקים שנוהגים להשרות אותם, יש מקומות שאין נוהגים כן, ולפיכך כתב שאף שמעיקר הדין מותר להשתמש גם באלו המגיעים מהמקומות ששורים אותם [ראה שם טעם הדרב]. מ"מ נוהג הוא לפרסם בעירו שכל מי שרוצה להישמר מחשש חמץ, לא ישתמש בצימוקים הבאים ממקומות אלו.

[משנ"ב ס"ק יז]

שִׁיחֵי קַל הַמְּצוֹת שֶׁלֶקֶן מְשֻׁמְרִים מִשְׁעַת קְצִירָה.²⁴

24) כלומר, לא רק המצות שיוצאים בהן ידי חובה בלילה הראשון, אלא כל המצות של כל ימי החג. וכן כתב בביה"ל לעיל (סי' תנג ס"ד ר"ה טוב) שהגר"א החמיר מאד מטעם זה שלא לאכול כל ימי החג אלא ממה שנשמר משעת קצירה.

[משנ"ב ס"ק]

וְזוֹ שְׁקוּרֵין שְׁמוּנָה קְצִירֵין אוֹתָן בְּעוֹד שֶׁהֵן לַחִין קָצֵת, עֵצֵן שֶׁסָּמְ.²⁵

25) ושיעור הלחות, כתב הקצושי"ע (סי' קח ס"א) הוא כשיש בהן עדיין מראה ירוק. מאידך, הערוך השלחן (סי' כתב שאין לקצור אותן בעודן ירוקות, שכן בעודן ירוקות קשה לטחונן, וגם יש בהן הרבה לחות והן יכולות ביתר קלות לבא לידי חימוץ, אלא יש לקצורן כאשר הן לבנות, ועדיין לא יבשות לגמרי.

ובארץ ישראל שאין מצויים גשמים בימות החמה, הנהיג הגר"צ פ פרנק לקצור את החטים לאחר גמר בישולן דוקא (שו"ת ישועת משה ח"ג סי' לח).

והזמן הראוי לקצירת החטים, כתב הדעת תורה שהוא לאחר חצות היום, כי עד חצות היום עדיין קיימת לחלוותית טל וציון לפסקי תוספות (מנחות אות רח) שכתב ש"אנשי מעשה קוצרים לצורך הפסח כשהשמש זורח".

[משנ"ב ס"ק יח]

מִה שֶׁקָּבַע בְּשֶׁם הַשְּׁוֹבֵת מְעִיל-צְדָקָה.²⁶

26) שם כתב (סי' טו) שכיון שהמים זולגים חבים מעל גבי החטים, אין הן מחמיצות אפילו אם ירד גשם רב, אכן, אם ירד גשם עז במשך ימים מספר עד שהחטים נתכופפו לארץ ונישרו בתוך המים, הרי הן מחמיצות.

[משנ"ב ס"ק יט]

וּמְקַל מְקוֹם צְרִיכֵין לְכָר מִקֵּין הַמְּבַקְעוֹת.²⁷

27) ולענין אם רשאי לעשות 'מצות מצוה' מחטים שהיו מעורבות בהן חטים מבוקעות ויביר מהן את המבוקעות, כתב בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ק ח"ג סי' פז ומהדורת ח"ד סי' קפב) שאין לעשות מהן 'מצות מצוה', לפי שמה שאין חוששים שאותן שאינן מבוקעות החמיצו הוא משום שסומכים על הרוב נוכפי שכתב המשנ"ב לעיל ס"ק טו, ואין די בדין רוב כדי להחשיב אותן ל'שמורות'. מאידך, בשו"ת מהרש"ג (א"ח סי' נו) כתב שמוותר לעשות 'מצות מצוה' מאותן שאינן מבוקעות, ושכן הוא מנהג העולם. ובשו"ת מהר"ם שיק (א"ח סי' ריח) כתב, שמעיקר הדין אפשר לעשות מהן 'מצות מצוה', אלא שיש הידור להשתמש בחטים שלא נמצאו בהן מבוקעות כלל.

[האחרונים דנו בדומה לנדון הנ"ל, במצה שלא נעשתה לשם מצוה, שנתערבה במצות שנעשו לשם מצוה, האם היא בטילה בהן להחשב כעשויה לשמה, וכן בחטים שלא נשמרו משעת קצירה שנתערבו בחטים שנשמרו: ראה שו"ת משיב דבר (ח"א סי' לד), ושו"ת בנין עולם (א"ח סי' כח) ושו"ת מחזה אברהם (א"ח סי' קח), ושו"ת עונג יום טוב (סי' ד). וראה מנחת חינוך מצוה י סוף אות ו].

[משנ"ב ס"ק]

או שִׁיחֵיהָ עַל-כָּל-פְּנִים שֶׁשִׁים נְגַדְסָם.²⁸

28) אכן יש זנים של חטים שבהם החטים מתבקעות אף שלא

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תְּמוּ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק חז]

אין מקמירין קל-קף לאָסר אָף מִי־שְׂרִיטָן³⁴.

34) וביאר המג"א (ס"ק ח), שאף על פי שחוששים שמא נדבק בהם מעט חמץ, שהרי מטעם זה נהגים שלא לאכול אותם, מ"מ את המשקה שנעשה מהם מותר לשתות, לפי שהחמץ בטל בשישים במים. והוסיף וביאר, שאף אם המשקה נעשה בפסח עצמו הוא מותר, ואף על פי שחמץ בפסח אוסר במשדו, מ"מ הואיל ואיסור משדו אינו אלא מדרבנן, לא החמירו בו בספק.

והוסיף המג"א, שאף על פי שיש שמייבשים את הפירות בתנור שאפו בו לחם, והפירות קבלו את טעם הלחם, ואם כן צריך שיהיה במים ששים כנגד הפירות [שהרי לא ידוע כמה חמץ הם בלעו], מ"מ כיון שבלעו את טעם החמץ קודם פסח ועדיין לא נהג איסור חמץ, הרי זה נ"ט בר נ"ט דהתירא, ואף על פי שפסק הרמ"א לעיל (סי' תמו ס"ה) שחמץ שנבלע קודם פסח אינו נדון כ'התירא בלע', כאן שאין זה אלא ספק אם הפירות בלעו חמץ, מקילים ודנים את החמץ שנבלע קודם פסח כ'התירא בלע'.

[וראה הגהות רעק"א (על המג"א ס"ק ז) שהקשה על דברי המג"א, שהרמ"א לעיל (שם) החמיר בחמץ שנבלע בכלי קודם הפסח אף בספק נ"ט בר נ"ט, שכתב שם שאסור לאכול בפסח מאכל שהתבשל בכלי חמץ קודם פסח, ואף על פי שיתכן שהכלי לא היה בן יומו, ואין זה אלא ספק נ"ט בר נ"ט].

[משנ"ב ס"ק טז]

יש בו יותר חשש חמץ מתערובות קמח³⁵ וְאָסוּר לְהִשְׁהוּתוֹ³⁶.

35) ומטעם זה יש שנהגו שלא להשתמש בסוכר רגיל בפסח גם אם יש לו הכשר, אלא השתמשו בקוביות סוכר [שיש להן הכשר] דוקא (ארחות רבנו ח"ב עמ' פא ו-פ).

36) ותערובת קמח בסוכר, כתב הישועות יעקב (ס"ק ו) שנדונת כתערובת של לח בלח, כשם שתערובת של קמח בקמח נדונת כתערובת של לח בלח [כפי שכתב המשנ"ב לעיל (סי' תמו ס"ק לב וסי' תנג ס"ק יז)]. ולפיכך הקשה הישועות יעקב מדוע אין הקמח בטל בסוכר, והרי ודאי יש בסוכר יותר משישים מהקמח [שהרי רואים אנו שאין בסוכר טעם קמח], ובתערובת של לח בלח לא אומרים שהאיסור 'חזר וניעור' בפסח, כמבואר ברמ"א לעיל (סי' תמו ס"ד). וכתב, שאפשר שהטעם שאוסרים את הסוכר אינו מחשש שעירבו בו קמח חמץ, אלא מחשש שעירבו בו קמח שאינו חמץ שאינו בטל בסוכר משום שאין היתר בטל בהיתר, ואם ישתמשו בסוכר בפסח יבוא הקמח לידי חימוץ, וכשהחמץ בפסח שוב אינו בטל בסוכר, שהרי חמץ בפסח אוסר במשדו.

[משנ"ב ס"ק לא]

כי אם על-ידי הקשר³⁷.

37) ואוכלים ומשקים מעובדים, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פניח אות ו) שאפילו אם לא ידוע שיש להם מרכיבים של חמץ, אין לאכול מהם בפסח אלא אם כן יש להם הכשר לפסח.

גם בשר ודגים, דעת הגר"ש אלישיב (שם) שאין לאוכלם בפסח אלא אם כן יש עליהם הכשר לפסח, שכן יש לוודא שהכלים שבהם חותכים ומולחים אותם כשרים לפסח.

כמו כן, פירות יבשים דעת הגר"ש אלישיב (שם) שיש לוודא שיש להם הכשר לפסח, שכן יש שמייבשים אותם בתנורים, ועל התנור להיות כשר לפסח. והוסיף שאף בפיצוחים קיים חשש זה, ומלבד זאת פעמים שמשתמשים בקמח כדי שהמלח ידבק עליהם, ולפיכך אין לאכול מהם בפסח אלא אם כן יש להם הכשר לפסח.

הלכות פסח סימן תסז

עא

(יד) [נד] יבשים, אם לא שירדע שנתגבשו (כת) בדרך שאין לחש לתמץ. (טו) [נו] וצוק"ר אסור לאכלו, (כט) ונאפלו להשהותו אסור (ת"ה סימן קיט). (ל) וביום טוב האחרון אוכלין פרות יבשים (לא) וצוק"ר קנדי"ל שאין בו

שערי תשובה

רק משעת קצירה ולא משעה שנגמרו במחבר, ועוד, דהרי טל לא מעצר ונפול עליהם ככל יום ולא נפר בשום פוסק דבר כ"י, ע"ש: [נד] יבשים. עכ"ה. ובג"מ מ"ח סימן עא כתב על מ"ש המג"א להחיד אף בתנור שאפס בו לחם כ"י: או"י לא יש המג"א ע"י לראות שרגילות לפזר בתחמת הלחם קמח הרבה ואולי נשארו מקונו בעין בתנור כ"י (לעני"ל י"ל דרב מקמח ההוא נשארו דבוק בלחם, שהוא רך בעת ביאתו מהתנור לפתור, ואם נופל משם מעט, מקלי לה ל"ה חם התנור ונעשה אפר ונכ"פ תרוף מאד עד שלא נשארו בו טעם חמץ בעת שנתגין הפרות לפתור, וצ"ע); ובמדינת פולין בכל הגלילות אין נוהגין הפר לא בשופים שקורין פלומיין ולא בתפוחים ולא באגסים יבשים כלל רק מה שנתגבשו בכיתו ובתנורו לשם חג הפסח, ובכואי למדינתו זו נהגו נוהגים בפרות שקונים מאותן פתורים שעומדים בנותן של השורש שאין אופים שם, אבל מהמקבאים למכר בשוק אין הפר. ובמדינת הנהר שנהגו אסור, אף מהגות קשה להחמיר, אף שיש הפר על אותן שפגה לעשות מהם י"ש ק"ס פסח מ"מ אין להחמיר אם יש לחש דנפיק מנה תרפא ולגזל במתנתו ואסורים, ע"ש: [נו] וצוק"ר. עכ"ה. וכן בש"ת נ"ב חלק א סימן כג ובמ"ח סימן עב שקטב בפוד"ר צוק"ר⁶ המביאים מביבות ויש חוששים להערכת קמח וגם שמא התביות הנה מתיביות שהולכו בהם הקמח למדינת הנהר שישם גדולו, וכתב שאם המוכר הוא מהסוחרים הגדולים אין למחות במקום שפגה להקל, ועכ"פ יתירו ש"ק הפתור והוא בפני הישגאל ח"ב בפתחת התביות ולקח מאמצע התביות, ע"ש. ונ"ש בח"א סימן כד שקטב שבמקום גדולו אין לחש לזיוף, שיש קמח ביקר כפלי-כפלים מצוק"ר, ולכן התמנה קישוא מוכא בספינה להתמנה או לאממשטרים שולח הרב שלחניו לחכם התביות ומשם מביאים אותם מהם עם הקשר מהרב, ע"ש. וע"ן בשאלת"ע ק"פ ח"ב סימן כה כתב שקיסט"ד צוק"ר מן התפתק' פשט הפרו ע"י אמתי"ל, ע"ש. וע"ן בש"ת הפאנת צ"י סימן יח ויש שקטב ג"כ להחמיר המוכר בתביות מפרקים מקום גדולה הנצוק"ר בעצמו כמו לטורחים א"י והצוק"ר הוא צ"ע ברו"ח⁷ ואין לחש בו להערכות קמח שהוא חשך רחוק שאינו שנה פמראה, אבל אם אינו צ"ע ברו"ח יש להחמיר קצת, אף שנה: של כל מקום גדולו שישם הקמח ביקר מ"מ גזרה וקמח א"י לאחלופי לחם גם משאר סוחרים שנה פמרים פתור הרב הוצא ומירקון מקלי אל ק"י ונראה שבמקום צ"ח או הפסד יש להחמיר בזה שירדע שדרבן של השנה יבואו לו התביות שאינם לו על הדרך הזה, וליכא למשח לאחלופי לקנות ממי שאין לו כתב

באר היטב

בח"ל המועד משקה מע"ד⁸ מדבש שנבר שבא מפתח כל שהוא ראוי לשתיה ב"ט, אף שמר"ח ז"ל כתב לאסור לעשות המשקה במועד ממשש מערכת, מכל מקום נ"ל דהמקל לכבוד י"ט במדינות אלו שאין לנו שתייה אחרת בפסח לא הפסיד, ע"ש. וע"ן בשכנה"ג ובחק"יעקב: (יד) יבשים. אבל נהגו לעשות מהם משקה דהינו ששופכין עליהם מים קרים ושורה אותם עד שנעשה משקה, וכן העיד המ"א שכן המנהג בק"ק קאליש, אבל אין לבשל בהם, ע"ש שהאר"י בטעם המנהג: (טו) וצוק"ר¹. כתב א"י: ראיתי שבא שאלה לפני זגני הגאון מהר"ש ז"ל אחר פסח ששקה הדי"ט צוק"ר⁴ והורה למכרו לא"י, עכ"ל. ומש"ו והסגן אברהם כתבו דאין אסור בהדי"ט צוק"ר או מה שאינו קורין קאנדי"ט צוק"ר להשהותו בביתו, מ"מ נהגו למכרו לא"י לכתחלה אבל בדיעבד מותר, ונראה פננת הרב בהג"ה וצוק"ר קנדי"ל, ולא מה שאנו קורין עצמו צוק"ר קנדי"ל⁵, שאותו יש בו חשש יותר וחמץ גמור הוא, שמבשלין צוק"ר לכן בירות חמוצות והוא נתאדם, ונאפלו להשהותו אסור כי יש בו מערכת חמץ, וכ"ש מיני בלילות צוק"ר שמחפין בהם מיני פרות ובשפין שנה יש בו חמץ גמור. וכתב הח"י, דאף דלכתחלה ראוי לזהר לענין להשהותו בדברים אלו, מפל מקום אם עבר ושהה אותם או התערבת ואיכא הפ"מ או מניעת שמחת י"ט אין לאסור בדיעבד, דאיכא ספקי וחשש טובא דלמא לא נתערב בו, ואת"ל נתערב בו דלמא נתבשל קדם פסח, ואת"ל לא נתבשל דלמא לא ערבו בו סלת מחטים לתותים ומי פרות אינו מחמץ, ואת"ל לשתו דלמא לא נתחמץ ע"י לתייה זו; ומכל מקום קדם שיונה המורה צדק חקירת חכם א"י ומה נעשה, כי דבר זה משתנה לפי המקום ולפי הזמן, ולכתחלה נוהגין להחמיר בכל ענין, אף מה שאנו קורין עקשו צוק"ר קנדי"ל, וביים מעמי הארץ מקלין ונמשך להם טעות זה מלשון הרב בהג"ה ויברר הקיסמו האחרונים ששעות הוא ביום קמ"ש. וע"ן בשכנה"ג שקטב דגם צוק"ר שהוא דק דק היטב יש ג"כ חשש חמץ, וגם המשקה הנעשה מצוק"ר ואיכא למשח דלמא במקום שהקמח בול יערבו שם קמח, ואף בתנור חישניו, ע"ש. הדי"ט צוק"ר מקום גדולם כמות שהם אף שאינו ברו"ח ונתגין לו כתב הקשר על

משנה ברורה

והשקה אותם, (נא) משמע מאחרונים דאין לאסור גם בזה. וע"ן בשערי תשובה אפני ההקשר בזה לענין לאכלו לכתחלה. ודע, דמיני בלילות צוק"ר שמחפין בהם מיני פרות ובשמים, וכל שכן אותן הנעשוין קמין תררות קטנות מבלילות צוק"ר, הסכימו האחרונים דודאי יש לחש שמא יש בהם מערכת חמץ, ואסור להשהותו מדינא וכל שכן לאכלם אפלו ביום טוב האחרון של גלילות: (ל) וביום טוב האחרון. חש גלילות. פינן שהוא דרבנן לא מחמירין בדרך שאין בו רק חשש בעלמא: (לא) וצוק"ר קנדי"ל שאין בו וכו'. אין זה הצוק"ר המבשל הנחתך לתביות שאנו קורין צוק"ר קנדי"ל, (נג) דאזתו יש בהם חשש חמץ יותר ואסור להשהותם, ואין לאכלם אפלו ביום טוב האחרון, אלא הוא צוק"ר ה"ב ממדינת קנדי"א והוא קצין (נד) הו"ט צוק"ר ש"לנו, והיה ברור להם שאין בו שום חשש חמץ. ומכל מקום בשאר ימים אין לאכלם כי אם על-ידי הקשר⁸, כדי שלא יבואו (נה) להקל גם בכלילות צוק"ר. וכתבו האחרונים, דאף [ד] לכתחלה בודאי יש לזהר שלא להשהות צוק"ר קנדי"ל שלנו ובכלילות צוק"ר, מכל מקום אם

שרית⁹, אבל אין מקלין כל-כך לבשל אותם בפסח כדי לשתות מי-בשולם בפסח, לפי שעל-ידי הבשול נקלט טעמים במים יותר מעל-ידי שריה. ובקצת מקומות נוהגין להחמיר במי-שריתן כמו במי-בשולם ואלא-אספן שרין יבשלו (מה) קדם פסח. וכן בשערי תשובה בשם הנו"דע ביהודה מסכים שלכתחלה נכון להחמיר, ועל-כך טוב לסגן הרט"ב מן הפרות בערב-פסח קדם (מו) להלילה, דאז אפלו היה מעט קמח דבוק על הפרות ונתערב בתוך הרט"ב, (מז) כולל בשמים: (מח) בדרך שאין לחש לתמץ. כגון שירדע לו שנתגבש בשמש או בתנור לאחר הקשר: (כט) ונאפלו להשהותו אסור. כי יש חשש שמערבין בו קמח. (מט) והאחרונים הסכימו דאזתו שאנו קורין הו"ט צוק"ר, שעשוי ככוכב, נתברר על-פי חקירת האמנים שאין מערבין בו קמח, ומכל מקום נהגו למכרו לכתחלה ונבדיעבד מותר לאחר הפסח, וגם ביום טוב האחרון (מט) אוכלין אותו, ואזתו שיש לו כתב הקשר מהרב ממקום עצמתו נוהגין לאכלו לכתחלה, אכן הצוק"ר¹⁰ (נ) שעשוי דק דק, יש בו יותר חשש חמץ מעצרוכות קמח¹⁶ ואסור להשהותו¹⁶, ומכל מקום בדיעבד שעבר

שער הציון

(מה) הג"ז: (מו) פרי מגדים; (מז) ומכל מקום במקום שנהגו להקל להניח לשרות גם בפסח אין למחות בנגד, דהרבה אחרונים העתיקו דברי אברהם שמשל בזה: (מח) מגן אברהם וט"ז וחק"יעקב ובית-מאיר ושי"א: (מט) ט"ז ושי"א: (נ) חק"יעקב ושי"א: (נא) חק"יעקב ושי"א: (נב) ש"ו ושי"א: (נג) שמבשלין אותם בירות חמוצות ט"ז: (נד) וע"ן בפרי מגדים שקטב דחולה שאין בו סנה מותר לאכלו אם אין לו צוק"ר¹⁷ אחר: (נז) ובר"מ משה ועלת שבת ותק"א:

תרגום: 1 סר. 2 גבישי סר. הפאים ממדינת קנדי"א. 3 מ"דבש. 4 תביות סר. הנעשוים קמין פובע. 5 גבישי סר. מבשל שקוף. 6 סר. טחון דק. 7 מחסן של צרכי אבל. 8 חום.

הלכות פסח סימן תסו

חֶשֶׁשׁ חַמְצוֹן (מהרי"ל), (לב) והמנהג במדינות אלו שלא לאכל (לג) פרֶכֶס שְׁקוּרִין (טו) זַפְרִינ'ן, (לד) או נַעֲגְלִי"ף (מהר"ם), (לה) מיהו אינן אוסרין (ס) תַּעֲרַבְתָּן, וכן נראה לי: **ט** תַּבְשִׁיל שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל וְנִמְצָא בו שְׁעוּרִים או חֲטִיִּים, (לו) *אם נתבקעו ממש *הרי כל התבשיל (לז) אסור, ואם לא נתבקעו ממש, התבשיל מותר. הגה ואין המנהג כן, (לח) אלא אוסרים (יט) הכל במשהו (לט) *אפלו לא נתבקעו. וְאוֹתָם חֲטִיִּים

באר היטב

התערב אפלו במיני בלילות צוקר' בהפ"מ וכו' יש להקל כמ"ש בס"ט, ע"ש, מיהו ברבש כתב בד"מ דאם נתערב מעט ממש בתבשיל בפסח אין לאסרו, משמע דאם נתערב בפחות מס' אסור ונעין מ"ש ס"ק ז', וכן עקר, אכל בכרסם ואנף אין להתמיר אפלו בפחות מס', מ"א, ע"ש, ועמ"י: (י"ט) הכל. הפסוי והפך וגם הפלים שנסחשו בהם וה"ה שאר תבשילין

שקורין שראפ"י או לאוטוארי"ג נהגין להתמיר. ועין בספר בני-תנאים: (טו) זַפְרִינ'ן. וכתב במ"א: וטובא"ק דרך לשונו בשקר, וצריך לסרו בקדר או לעשות מחצה לפניו, וא"כ היה בכרסם, ע"ש. ועל סימן תנא מדין פלים הצבועים בכרסם שאין להשתמש בו בפסח: (י"ז) תַּעֲרַבְתָּן. קאי על כל הנזק למעלה, ואפלו בפחות מס' ג"כ שרי. ובצוקר' ג"כ אין לאסר

באור הלכה

וכן כתב הש"י. ועל-פיו דע, דמה שקטב הרמ"א: וְלֹא יֵשׁ לָהֶן זָכוּ וכו' או שמיים מולפין על החטים, נקט אהיה דמלתא דמסתמא לזוהין חטים למצה, אבל הוא הדין כל מיני דגן. ודע עוד, דבבית-יוסף אימא דג'ש פוסקים שסוברין דג'ש חלוק בין שריה מרבה לזליפה מתעשה, אכן המחבר סתם בזה. וכתב הש"י, דמדדעתיק המחבר שיטת רבנו אפרים דלכן א"צ בקוח משום דמינה ניהי (ולדידה אין צריך לחלק בין זליפה מתעשה למרבה). שמע מה דאף זליפה מתעשה אסור, והעתיק הגר"י וכן העתיק במשנה ברורה, וכדבריו מצאתי גם בסו"ח, והעלת שבט הקהתי, אהגם בב"ח משמע דדעתו דרק לבתחלה יש לזהר בזליפה מתעשה שלא לקנותם לאכלם בפסחה, וכן גס"פ דעת הפרי חדש, שזל מה שקטב הרמ"א: שלא לבאור וכו' כי אז אפלו לא נתבקעו אסורות, כתב הפרי חדש וה' לשונו: פרוש, כשצדו רב הגשמים עד שהשק היה שרוי במים וכו', אבל לבתחלה ששיש לזהר אפלו בזליפה מועטת, עד כאן לשונו, ומשמע בבית-מאיר דבדיעבד במקום הפסד מרבה יש לסמוך על זה: * אם נתבקעו ממש. אפלו טרק כל-שהוא [פמ"ג]: * הרי כל התבשיל אסור. עין משנה ברורה מה שקטבתי דאסור בהנאה, והוא מדברי האחרונים. ובאמת לפי מה שפסק המחבר לקטל בטעיה שאסור זה דמטר למכר וכו', הכי נמי דכתבה דמטר למכר התבשיל לזכרי, דאינה נמקרת ביותר בשביל פליטת משהו שנבלע מן החטה, ואין לומר דהיא מרי' כשהחטה צדון בתוכה, דמסוף דברי המחבר משמע דברי'שא אסור התבשיל אף לאחר שהסיר החטה מקנה, וצריך עיין: * אפלו לא נתבקעו. עין משנה ברורה מה שקטבתי בשם החיקיעקב. והנה אף דאיה אחרונים העתיקו דברי הש"י לדניא, מפל מקום נראה לי להמקל דבריו

משנה ברורה

עבר והשקה אותן אין לאסר אחר הפסח, דג'ש פמה ספקות בזה, עין בחקיעקב: (לב) והמנהג במדינות אלו שלא לאכל וכו'. אבל לשהותן מותר: (לג) פרֶכֶס. שְׁמֻזְפִּין אותן (ט) בסלת התעמיד מראיתו, וכן מניחין עליו שאור לחוד למראיתו. וכתבו האחרונים, דאף פרֶכֶס הגדל בגנת ביתו ונזקה בו מתמץ, ונהגין בו אסור מפני מראית העין, שהפרֶכֶס אינו מצוי במדינות אלו ויסקרו שהוא פרֶכֶס והבא מקורותים, מה שאין כן שאר כל הפרות שנתבשו על-ידי ישראל ונזקה בהם מתמץ, שאין חוששין בהם למראית העין, לפי שהן מצויין והכל יודעין שלפעמים מןבשין אותם על-ידי ישראל. עוד כתבו, כי הטבא"ק דרך לשונו בשקר בקצת מקומות, וצריך לסקרו בקדר או לעשות מחצה לפניו³⁸, וכן הפרֶכֶס במקומות שנהגין בו אסור. וכתב החי"אדם, שחקר אצל האמנין שעושין שנו"ף-טבא"ק⁴⁰ (דהינו ששואפין בחטם), מלחלחים הפעק"ל טבא"ק³⁹ ביי"ן יסוף, וידוע שיי"ן נסוף אסור בהנאה (ט) מדינא, ואם-כן ראוי לזהר שלא לשאף אותו טבא"ק אף כל השנה. והנה פל זה כתב החי"אדם בזמנו, אבל עתה יש לחקק אצל האמנין אם עושין כן: (לד) או נַעֲגְלִי"ף. מפני ששורין אותן במי-שעורים קדם שמתבשין אותן⁴¹ [ד"מ]: (לה) מיהו אינן אוסרין תַּעֲרַבְתָּן. מדסתם, (נח) משמע אפלו בפחות משישים, (נט) וקאי על כל הנזק לעיל בהג"ה זו,

והששים, דלא מחמירין כל-כך מחמת חשש בעלמא. (ס) מיהו, לענין דבש (סא) ובלילית צוקע"ר⁴² יש מחמירין לאסור אם לא היה ששים בתבשיל נגדו, (סב) ומפל מקום במקום הפסד מרבה או מגיעת שמחת יום-טוב יש להקל: **ט** (לו) אם נתבקעו ממש. הנה בגמרא איבא פלגתא לענין לתיתת שעורין במים, דג'ש שסוברין דלא הרי חמין עד שיתבקעו ממש, וי"ש שסוברין דאם הם נפוחים כל-כך עד שקורבין להתבקע גס"פ אסורין, (סג) ונקטינן לחמרא לענין למיכל אותם בעיניהו דאסור אפלו לא נתבקעו ממש, אבל לענין לאסור התבשיל שנמצאו בו הגרעינין, שהוא רק אסור משהו דרבנן, נקטינן לקלא דאין אוסרין עד שיתבקעו ממש, זהו באור דעת המחבר: (לז) אסור. אפלו (סד) בהנאה. וגם כל הפלים שנסחשו בהם לתבשיל זה בעודו חם שהיה סוללת בו אסורין להשתמש בהן בפסח, אלא צריך להניחן עד אחר הפסח, כמו שנתבאר בריש סימן תמו. ואם נתערב מעט מתבשיל זה לתבשיל אחר, (סו) גס"פ נאסר הכל, דכיון דאסורו במשהו אמרינן דגם כאן פולט משהו: (לח) אלא אוסרים הכל. הינו (סח) התבשיל וגם כל הפלים שנסחשו להתבשיל, וכל' לדעת המחבר נתבקעו. והנה דעת הש"י בטעיה קטן טו דאסור התבשיל אף בהנאה, אכן החיקיעקב ועוד פמה (סט) אחרונים הסכימו דבמקום הפסד מרבה יש לסמוך על-כל-פנים בהנאה⁴³: (לט) אפלו לא

שער הזימן

(ט) ומה שנהגין להקל בסתם יין אינו אלא משום הפסד מרבה, עין בירור' דעה סימן כגנ [נש בח"א]: (ס) מגן-אברהם ושא: (עט) אחרונים: (פ) עין מגן-אברהם שפסקע לענין דבש שלא לתמיר בפחות משישים, ובאמת לפי דבריו היה לו להתמיר אפלו בכרסם, דשם בדברי-מש"ה אפרכס קאי ונכן מתפסה גמ' פן הפאמר-מרדכי': אכן אעקרא דדינא אוליאנא, דמאי ראייה הוא מדרבי-משה, שהו לשונו בדרכי-משה הארץ שלפנינו: דכדיא הוא הרא"ש לסמוך עליו בכהאי גוונא, כל-שכן לפי מה שכתב לעיל סימן תמו דלענין אסור משהו דרבנן לא מתוקנין אסור בדבידה, עד כאן לשונו. והלא מתחלה כתב דכדיא הוא הרא"ש וכו', וידוע דהרא"ש סובר דלא מתוקנין אסור כלל לא לענין דבש ולא לענין פרֶכֶס, ולענין תערובות סומכין עליו, ומה שקטב אחר-כך על-שפן וכו' רצה לומר, דבפרט דאם היה רק אסור משהו בודאי יש לסמוך להקל, אלא האמת דברבי-משה שלפני מגן-אברהם לא היה פתוח בכתב כל-שפן. ועין בבאור הגר"א, ומשמע שפחזיק בקטום המגן-אברהם שלא להתיר בפחות משישים, והוא מחמיר בכל דבר, וכמו שפסקע הפאמר-מרדכי נח"ל, דאם נבאו להתמיר צריך להתמיר בכל דבר, ומכל מקום למעשה קשה להתמיר אחרי דכל האחרונים הקלו בזה: (סא) פן משמע מחי"אדם, עין שם שקטב שזל-פיר"ב יש בו חמץ גמור, ולידיה מסתבא שאסור אפלו התערובות ודי שפתי בשישים. ועין דמקור-משה דמשמע מנה דצוקע"ר גנז"ל⁴⁴ שלטנו דינו כמו בלילת צוקע"ר⁴⁵, וכן כתב הגר"י: (סב) מקור-חיים ונתנ"י, וכן משמע בפרי-מקדים: (סג) הרי"ף: (סד) אחרונים: (סה) מגן-אברהם בשם הר"ב ושיא: (סו) דהוי לח בלח ולידך הכל אסור⁴⁶: (סז) עין באליה רבה שקטב דזוקא בכף יש להתמיר לאסור משום דאין לו פליטה מגופו או מ'טוה בעל בלח ופליטה⁴⁷, אבל יבש שנתערב בו משהו ונתערבו התחיותו וכו' ר"ב נגרוה ומייר החתיקה, ה שאר פתר. ועין בפרי-מקדים שכתב דבהנאה בודאי יש להתיר ונכן הפסים בספר תשובת משה, ומגיעת שמחת יום-טוב יש להתיר אפלו באכילה: (סח) שם. ונראה דבזה אם הגיס בכף מקדחה זו לקנהה שהיא כלי שני אין להתמיר אף אם היד סוללת פינו דאינו אלא מנהג⁴⁸: (סט) בגר"י-ישע והגר"י ומקור-חיים:

תרגום: 1 צפון. 2 טבא. 3 סקר. 4 טבא לתרחה. 5 חבילת טבא. 6 גביש סקר מבשל שקרוי.